

SELETUSKIRI

maaeluministri määruse „Maaeluministri 27. detsembri 2016. a määruse nr 76 „Puuvilja- ja marjakultuuride paljundusmaterjali tootmise ja turustamise nõuded” muutmise” eelnõu juurde

1. Sissejuhatus

Määrus kehtestatakse taimede paljundamise ja sordikaitse seaduse § 4 lõike 3, § 8 lõike 2², § 64 lõike 5, § 65 lõigete 4 ja 7, § 73 lõigete 5 ja 7, § 74 lõike 5, § 75 lõike 2, § 76 lõike 4, § 101 lõike 4 ning § 104 lõike 4 alusel.

Määrusega täiendatakse puuvilja- ja marjakultuuride paljundus- ja istutusmaterjali tootmise ja turustamise nõudeid seoses 2017. aasta 1. jaanuaril jõustunud liikmesriikidele kohaldamiseks kohustuslike puuvilja- ja marjakultuuride paljundus- ning istutusmaterjali tootmise ja turustamise nõuetega, mis on sätestatud komisjoni rakendusdirektiiviga 2014/98/EL, millega rakendatakse nõukogu direktiivi 2008/90/EÜ seoses selle I lisas osutatud viljapuude perekondade ja liikide suhtes kehtivate erinõuetega, tarnijate suhtes kehtivate erinõuetega ning ametlikku inspekteerimist käsitlevate üksikasjalike eeskirjadega (ELT L 298, 16.10.2014, lk 22–61) (edaspidi *direktiiv 2014/98/EL*).

Eelnõu on koostanud Maaeluministeeriumi taimetervise osakonna peaspetsialist Merjan Savila (tel 625 6282, e-post merjan.savila@agri.ee). Eelnõule on juriidilise ekspertiisi teinud Maaeluministeeriumi õigusosakonna peaspetsialist Mari-Liis Kivipõld (625 6283, e-post mari-liis.kivipold@agri.ee) ja ning keeleliselt toimetas eelnõu sama osakonna peaspetsialist Leeni Kohal (tel 625 6165, e-post leeni.kohal@agri.ee).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõuga täiendatakse maaeluministri 27. detsembri 2016. a määrust nr 76 „Puuvilja- ja marjakultuuride paljundusmaterjali tootmise ja turustamise nõuded” (edaspidi *määrus nr 76*) puuvilja- ja marjakultuuri supereliit- ja sertifitseeritud kategooria emataime, paljundusmaterjali ja nende sordita pookealuste tootmise nõudeid, täpsustatakse CAC-materjali ehk teisisõnu kontrollitud materjali tootmise nõudeid erisusega krüosäilitatud CAC-materjali kohta, samuti täiendatakse lisa hariliku sarapuu, maasika, hariliku vaarika, hariliku aprikoosipuu, hariliku virsikupuu, hariliku astelpaju ja perekond mustika tuntud sortide tunnuste loeteluga.

Eelnõu punktis 1 täiendatakse määruse nr 76 § 6 lõigetega 11–13, mille kohaselt nähakse lisaks kehtiva määruse §-s 7 sätestatud eliitpaljundusmaterjali tootmise kohta kehtestatud nõuetele ette sarnased nõuded ka supereliit-emataime, sellest toodetud supereliit-paljundusmaterjali ja nende sordita pookealuse kohta. Sätted on vastavuses komisjoni rakendusdirektiivi 2014/98/EL artikli 3 punktiga 3 ja artikli 4 punktiga 3.

Lõike 11 kohaselt ei tohi supereliit-kategooria nõuetele mittevastavat emataime, paljundusmaterjali ega sordita pookealust kasutada paljundusmaterjalina, vaid need tuleb kohe kõrvaldada nõuetekohaste supereliit-emataimede ning nõuetekohase supereliit-paljundusmaterjali hulgast. Näiteks kui hariliku õunapuu supereliit-kategooria emataim või paljundusmaterjal on toodetud küll kasvuhoones, mille muld vastab nõuetele, kuid mitte üksteisest eraldatuna taimekahjustajate levimise takistamiseks, siis tuleb esmalt eraldada supereliit-kategooria kohta kehtestatud nõuetele mittevastavad taimed teistest nõuetekohaselt toodetud taimedest ja istutada need ümber üksteisest eraldatuna. Samuti tuleb taimekahjustaja

esinemise tuvastamiseks võtta proovid nii mullast kui ka taimedelt ning teha analüüsimise teel kindlaks, kas neis esineb mullaga levitavaid võivaid taimekahjustajaid.

Lõike 12 kohaselt on tarnijal lubatud võtta kasutusele vajalikud meetmed, et viia emataim, paljundusmaterjal ja nende sordita pookealus vastavusse supereliit-paljundusmaterjali kategooria nõuetega, kui nõuetele mittevastavus esineb vähesel määral ja seda on võimalik kõrvaldada. Näiteks kui lõike 11 kohaselt teistest taimedest eraldatud taime puhul on laborianalüüsi tulemusena kindlaks tehtud, et see ei ole taimekahjustajaga saastunud, võib sellise taime ümber istutada üksteisest eraldatuna nõuetekohasesse kasvusubstraati.

Lõike 13 kohaselt on tarnijal lubatud supereliit-emataime, sellest toodetud supereliit-paljundusmaterjali ja nende sordita pookealust, mis ei vasta supereliit-paljundusmaterjali kategooria nõuetele, kasutada madalama kategooria ehk eliit-, sertifitseeritud või CAC-materjalina, kui see paljundusmaterjal vastab nende kategooriate kohta kehtestatud nõuetele. Näiteks kui lõike 11 kohaselt teistest taimedest eraldatud maasikataimedel on laborianalüüsi tulemusel tuvastatud maasika-närbumistõbi, mida tekitab patogeenne mullaseen *Verticillium dahliae*, siis neid taimi ei saa kasutada supereliit-paljundusmaterjalina, kuid neid saab kasutada eliitpaljundusmaterjalina, kui kvaliteeti vähendavaid taimekahjustajaid ei esine partiis rohkem kui 0,2%, või sertifitseeritud paljundusmaterjalina, kui kvaliteeti vähendava taimekahjustajaga nakatunud taimede osakaal partiis ei ületa 2%, muul juhul aga CAC-materjalina.

Eelnõu punktis 2 ühtlustatakse määruse nr 76 § 7 lõigete 7–9 sõnastust § 6 lõigete 11–13 sõnastusega, sest nii eliitpaljundusmaterjali, supereliit-emataime, sellest toodetud supereliit-paljundusmaterjali kui ka nende sordita pookealuse tootmise kohta on ette nähtud ühesugused nõuded, mis kehtivad nende kõigi kohta ehk nii emataime, sellest toodetud paljundusmaterjali kui ka nende sordita pookealuse kohta.

Lõiget 9 täpsustatakse sarnaselt lõikele 8 selliselt, et lõike 7 kohaselt kõrvaldatud eliitkategooria taimi võib kasutada madala kategooria paljundusmaterjalina, kui need vastavad asjaomastele nõuetele.

Eelnõu punktis 3 loetakse määruse nr 76 § 8 olemasolev tekst lõikeks 1 ja § 8 täiendatakse lõigetega 2–4, lisades sarnaselt § 6 lõikes 2 sätestatuga võimaluse ka sertifitseeritud kategooria paljundus- ja istutusmaterjali tootmiseks kasutatav sertifitseeritud emataim ja sellest toodetud sertifitseeritud paljundusmaterjal ja nende sordita pookealus viia vastavusse sertifitseeritud kategooria kohta kehtestatud nõuetega või kasutada sellist emataime, paljundusmaterjali ja sordita pookealust madalama kategooria paljundus- ja istutusmaterjalina, kui taimed vastavad nende kohta kehtestatud nõuetele. Sätted on vastavuses komisjoni rakendusdirektiivi 2014/98/EL artikli 20 punktidega 7 ja 8.

Lõike 2 kohaselt tuleb ka sertifitseeritud emataime ja sellest toodetud sertifitseeritud paljundusmaterjali ja nende sordita pookealuse puhul toimida sarnaselt supereliit- ja eliitkategooria emataime, paljundusmaterjali ja sordita pookealuse kohta sätestatud nõuetele, kõrvaldades kõigepealt nõuetele mittevastav taim nõuetekohaste sertifitseeritud emataimede ja nõuetekohase sertifitseeritud paljundusmaterjali hulgast. Lõike 3 kohaselt võib taime nõuetekohasuse tagamiseks võimaluse korral kasutusele võtta asjakohased meetmed. Lõige 4 näeb ette võimaluse kasutada sellist taime CAC-materjalina, kui asjakohased meetmed ei võimalda viia taime vastavusse sertifitseeritud kategooria kohta kehtestatud nõuetega, kuid taim vastab CAC-materjali kohta kehtestatud nõuetele.

Näiteks kui lõike 2 kohaselt on tuvastatud, et sertifitseeritud kategooria paljundusmaterjal ei vasta selle sordi sordikirjeldusele, tuleb selline taim esmalt teiste sordiehtsate taimede hulgast kõrvaldada. Lõike 3 kohaselt hinnatakse teise sammuna, kas tegemist on mõne teise sordi paljundusmaterjaliga, sest tootmisprotsessi käigus on võimalik, et taimesorti tähistavad sildid on läinud teist sorti taimede siltidega vahetusse. Kui on kindlaks tehtud, et tegemist on tõesti teist

sordi taimega ja seda on võimalik märgistada õige sordinimega ning ka muud sertifitseeritud kategooria paljundusmaterjali nõuded on täidetud, on sellise taime nõuetekohasus tagatud. Kuid kui tegemist on lõikes 4 reguleeritud olukorraga ehk kui eksitud ei ole üksnes taime sordinimega, vaid taimel esineb näiteks ka taimekahjustajaid lubatud piirmäärast rohkem, siis ei vasta selline taim enam sertifitseeritud paljundusmaterjali kohta kehtestatud nõuetele ja seda on võimalik kasutada CAC-materjalina, kuid mitte sertifitseeritud kategooria paljundusmaterjalina.

Eelnõu punktiga 4 täiendatakse määruse nr 76 § 10 lõikega 7, mille kohaselt ei pea tarnija sarnaselt sertifitseeritavate kategooriate emataimede ja paljundusmaterjali krüosäilitamisega ka CAC-materjali krüosäilitamisel hindama komisjoni rakendusdirektiivi 2014/98/EL I ja II lisas loetletud taimekahjustajate esinemist, sest ülimaldal temperatuuril elujõulisena säilitatud taimed ei saa nakatuda nimetatud lisades loetletud kvaliteeti vähendavate taimekahjustajatega. Säte on vastavuses komisjoni rakendusdirektiivi 2014/98/EL artikli 26 punktiga 3.

Eelnõu punktiga 5 tehakse määruse nr 76 § 14 lõikes 2 keeleline parandus, asendades sõna „nõuetekohasuse” sõnaga „nõuetekohaseks”.

Eelnõu punktiga 6 kehtestatakse määruse nr 76 lisa uues sõnastuses. Lisa täiendatakse puuvilja- ja marjakultuuride tuntud sortide loetelu hariliku sarapuu, maasika, hariliku vaarika, hariliku aprikoosipuu, hariliku virsikupuu, hariliku astelpaju ja perekond mustika sorditunnuste loeteluga, mis oli varem kehtestatud põllumajandusministri 8. juuni 2011. a määruse nr 52 „Puuvilja- ja marjakultuuride paljundusmaterjali tootmise ja turustamise nõuded¹” lisas 1.

Nõukogu direktiivi 2008/90/EÜ kohaselt on ostjate huvides teada puuvilja- ja marjakultuuride sortide nimesid ning turu usaldusväärsus aitab tõsta sortide sordiehtsuse tagamine järelevalvega. Samuti on see eesmärk vanemate sortide puhul kõige paremini saavutatav kättesaadava sordikirjelduse kaudu. Sellest tingituna on Euroopa Komisjon soovitanud võimaldada registreerida tuntud sorte kuni 31. detsembrini 2018 (k.a) ja koostada tootjail ise tuntud sordi sordikirjeldus, kui seda sorti ei ole varem kirjeldatud. Lisas loetletud sorditunnuste alusel on tootjail lihtsam koostada nõuetekohast sordikirjeldust.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõuga võetakse üle komisjoni rakendusdirektiivi 2014/98/EL, millega rakendatakse nõukogu direktiivi 2008/90/EÜ seoses selle I lisas osutatud viljapuude perekondade ja liikide suhtes kehtivate erinõuetega, tarnijate suhtes kehtivate erinõuetega ning ametlikku inspekteerimist käsitlevate üksikasjalike eeskirjadega (ELT L 298, 16.10.2014 lk 22–61), nõuded.

4. Määruse mõjud

Määrusega täpsustatakse puuvilja- ja marjakultuuride supereliit- ja sertifitseeritud paljundusmaterjali tootmise nõudeid kooskõlas Euroopa Liidu õigusest tulenevate nõuetega. Nõuete kehtestamisega tagatakse, et nõuetele mittevastav emataim, sellest toodetud paljundusmaterjal ja nende sordita pookealus on kõrvaldatud nõuetekohaste taimede hulgast ning turustatav puuvilja- ja marjakultuuri paljundus- ja istutusmaterjal on terve ning kvaliteetne. Samuti suureneb tarbija kindlus ostetava paljundusmaterjali kvaliteedis.

Seni on isikutel olnud vähene huvi toota sertifitseeritud puuvilja- ja marjakultuuri paljundus- või istutusmaterjali, sest selle tootmine on rangemate nõuete täitmise kohustuse tõttu kulukam ning Eestis ei ole rajatud suuremaid istandikke puuviljade või marjade tootmiseks.

Kuni 2018. aasta lõpuni on veel võimalik registreerida tuntud puuvilja- ja marjakultuuride sorte. Hariliku sarapuu, maasika ja hariliku vaarika tuntud sordi registreerimise ja sordilehte võtmise lihtsustamiseks on lisas loetletud nende liikide sorditunnused, mille alusel on tootjatel lihtsam

koostada sordikirjeldus, mis on vajalik sordi tuntud sordina registreerimiseks ja sordilehte võtmiseks.

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Määruse rakendamisega ei kaasne tulusid riigieelarvesse ega lisakulutusi riigieelarvest.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras.

7. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitati arvamuse saamiseks Põllumajandusametile, Põllumajandusuuringute Keskusele, Eesti Taimekasvatuse Instituudile ja erialaorganisatsioonidest MTÜ-le Eesti Aiandusliit. Põllumajandusametil, Põllumajandusuuringute Keskusel ja Eesti Taimekasvatuse Instituudil ettepanekuid ega arvamusi ei olnud. MTÜ Eesti Aiandusliit ei esitanud eelnõu kohta kommentaare.

Eelnõu esitati eelnõude infosüsteemi EIS kaudu kooskõlastamiseks Keskkonnaministeeriumile, kes kooskõlastas eelnõu märkusteta.

(allkirjastatud digitaalselt)

Illar Lemetti

Kantsler